

ارزشیابی سبک زندگی کارگزاران جمهوری اسلامی ایران با استفاده از مدل تحلیل اهمیت - عملکرد (IPA)

۹

دو فصلنامه علمی پژوهشی

حسین امانلو^۱الگوی پیشرفت
اسلامی ایرانیابراهیم برزگر^۲

چکیده

سبک زندگی کارگزاران زمینه اصلاح سبک زندگی عمومی در مسیر تمدن اسلامی است. اما زمانی می‌تواند فرصتی برای اثربخشی در جامعه ایجاد کند که مطابق با سبک زندگی مطلوب باشد. هدف نوشتار ارزشیابی شکاف بین وضعیت موجود سبک زندگی کارگزاران جمهوری اسلامی ایران با وضعیت مطلوب، با استفاده از روش تحلیل اهمیت- عملکرد (IPA) است. پرسش این است که آسیب‌ها و نقص‌های سبک زندگی کارگزاران در نظام جمهوری اسلامی ایران چیست؟ در پاسخ می‌توان گفت: کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران در بعد رفتار و اخلاق دچار آسیب و نقص بوده و در بعد اعتقادی مشکلات کمتری داشته‌اند.

یافته‌های تحقیق با روش تحلیل IP نشان می‌دهد که شاخص‌های: نفی استبداد، قانون‌مداری، مشورت و همفکری، وفای به عهد، ساده زیستی و قناعت در بعد رفتار و شاخص‌های: اقامه حق و دفع باطل، اخلاص در عمل، خدامحوری در زندگی، تقوا و پرهیزکاری، عفت و حیا، انتقادپذیری و سعه صدر در بعد اخلاقی و شاخص: امانت دانستن مسئولیت در بعد اعتقادی، اگرچه اهمیت زیادی در راستای تحقق سبک زندگی مطلوب دارد اما وضعیت موجود در این شاخص‌ها مطلوب نیست. بنابراین حاکمیت و همه کارگزاران نظام باید در جهت تقویت این شاخص‌ها، تلاش نمایند.

واژگان کلیدی: سبک زندگی، کارگزاران، اهمیت عملکرد، اعتقاد، اخلاق و ارزش

ارزشیابی سبک زندگی کارگزاران جمهوری اسلامی ایران

حسین امانلو - ابراهیم برزگر

۱. دکتری اندیشه سیاسی از دانشگاه علامه طباطبایی

hosein.amanlou@gmail.com

۲. استاد علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبایی

Barzegar@atu.ac.ir

بیان مسئله

یکی از الزامات مهم تمدن سازی اسلامی، ایجاد دولت و جامعه اسلامی است. انقلاب اسلامی توانسته است الگوی منحصر به فرد نظام سیاسی با عنوان مردم سالاری دینی، مبتنی بر ولایت مطلقه فقیه و انتخاب مردم را در برابر مکاتب مادی و انسانی ارائه نماید، اما دستیابی به جامعه اسلامی، مستلزم تحقق سبک زندگی اسلامی است.

تأثیر تمدن غربی بر سبک زندگی مسلمانان و جامعه ایران تا حدی است که در برخی موارد به صورت الگوهای نسبتاً ثابت و پایدار و عادات روزمره در آمده است. گسترش شهرنشینی و موج صنعتی شدن، جهانی شدن و جهانی سازی، گسترش رسانه‌های جمعی و گرایش روزافزون به اینترنت و فضای مجازی، ورود شبکه‌های ماهواره‌ای به فرهنگ عمومی کشور و گرایش روزافزون خانواده‌ها به استفاده از آن باعث تغییراتی در سبک زندگی ایرانیان شده است. علوم انسانی غربی و وارداتی با ایجاد تغییر در پیش و دانش بومی و اسلامی، ورود اندیشه‌های غربی در حوزه‌های مختلف علوم اجتماعی، روانشناسی، هنر و معماری، نظام اقتصادی، نظام تعلیم و تربیت، در کنار وجود ساختارها و مناسبات خشک و بی‌روح بر جا مانده از رژیم گذشته و جولان سیستم بوروکراتیک غربی در جامعه، باعث تغییر در ارزش‌ها و نظام ارزشی جامعه ایران شده و هویت اسلامی و ایرانی را دچار خدشه نموده است. این امر علاوه بر عموم مردم، رهبران سیاسی و کارگزاران را نیز تحت تأثیر قرار داده است.

یکی از راه‌های دستیابی به سبک زندگی اسلامی وجود کارگزارانی لایق، در طراز انقلاب اسلامی و نظام مردم سالاری دینی است. بر اساس مبانی دین اسلام و سیره عملی معصومین (ع): ۱- رفتار یک مسئول در نظام اسلامی باید با سایر نظام‌های سیاسی متفاوت باشد. ۲- یک مسئول در نظام اسلامی باید طوری رفتار نماید که مردم او و رفتار او را الگو و سرمشق خود در زندگی شخصی نیز قرار بدهند. ۳- بر اساس نقل معروف "الناس امثالهم شبه من ابائهم" حاکم و کارگزار اسلامی می‌تواند الگوی یک جامعه بوده و بر سبک زندگی و رفتار مردم آن جامعه تأثیر بگذارد. مردم نیز معمولاً در زندگی‌شان به رهبران و بزرگ‌ترهای جامعه نگاه می‌کنند. ۴- رفتار و سبک زندگی رهبران و کارگزاران یک جامعه می‌تواند بیانگر سبک زندگی جامعه خود نیز باشد.

به همین دلیل ارائه الگوی مطلوب سبک زندگی اسلامی، شناخت و ارزیابی سبک زندگی موجود کارگزاران، از اهمیت زیادی برخوردار است. سبک زندگی در تمام حوزه‌های زندگی (اقتصاد، مصرف، ارتباطات، زیبایی‌شناختی، فرهنگ و سیاست) یک کارگزار وجود دارد. مؤلفه‌هایی که در سایر عرصه‌های

۱۰

دوستانه علی پروینی

الگوی پیشرفت
اسلامی ایرانی

سال چهارم شماره هفتم، بهار و تابستان ۱۳۹۵

زندگی او به صورت رفتار نسبتاً ثابت و سبک زندگی درآمده است در عرصه سیاست و مدیریت جامعه نیز عینیت می‌یابد.

سبک زندگی کارگزاران، زمینه‌ای برای اصلاح سبک زندگی عمومی و جامعه سازی در مسیر تمدن اسلامی است. اما زمانی می‌تواند فرصتی برای اثربخشی در جامعه ایجاد نماید که مطابق با سبک زندگی مطلوب باشد. سنجش سبک زندگی کارگزاران در جامعه اسلامی با الگوی مطلوب و کنترل آن می‌تواند مسیر و زمان تحقق جامعه اسلامی را هموار نماید.

هدف تحقیق

تغییرات به وجود آمده در سبک زندگی کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران بر اثر عوامل گوناگون فردی و شخصیتی و روانشناختی، هنجارهای اجتماعی، الگوی مصرف و عوامل خارجی تا حدی است که لزوم توجه و اهتمام به ارزیابی و اصلاح آن را اجتناب ناپذیر می‌سازد. همچنین دستیابی به مدل مفهومی از سبک زندگی در اندیشه سیاسی اسلام از اهداف پژوهش حاضر است که کارگزاران نظام مردم سالار دینی ایران بتوانند ضمن کاربست آن در عرصه های زندگی فردی و اجتماعی خود به ویژه در مدیریت سیاسی جامعه به کار گیرند. هدف اساسی نوشتار ارزیابی وضعیت موجود سبک زندگی کارگزاران نظام، در طول حیات سیاسی جمهوری اسلامی ایران است.

سوال تحقیق

پرسش این است که آسیب‌ها و چالش‌های سبک زندگی کارگزاران در نظام جمهوری اسلامی ایران چیست؟ در پاسخ به سوال تحقیق می‌توان گفت که آسیب‌ها و چالش‌های سبک زندگی کارگزاران در بعد رفتار و اخلاق بوده و در بعد اعتقادی کمتر می‌باشد.

روش‌شناسی پژوهش

رویکرد پژوهش توصیفی و تحلیلی و روش تحقیق تلفیقی (کیفی - کمی) است که ترکیبی از تحلیل محتوای کیفی و تفسیری در بخش کیفی و روش مصاحبه و پیمایش در بخش کمی می‌باشد.

جدول شماره ۱- تفسیر روش تحقیق

ردیف	موضوع	روش کیفی	روش کمی
۱	جامعه آماری	نهج البلاغه	کارگزاران نظام مردم سالاری دینی ایران
۲	نمونه آماری	تمام شماری (بدون نمونه)	طبق نظر صاحب نظران و نخبگان
۳	روش نمونه گیری	هدفمند	در دسترس
۴	ابزار گرد آوری	فیش برداری	مصاحبه و پرسشنامه
۵	روش تحلیل داده	تحلیل محتوا و تفسیری	SPSS و IPA
۶	روش ارزیابی وضع موجود	-----	تحلیل اهمیت/عملکرد

۱۲

دو فصلنامه علمی پژوهشی

الگوی پیشرفت
اسلامی ایرانی

سال چهارم شماره هفتم، بهار و تابستان ۱۳۹۵

مبانی نظری: سبک زندگی

سبک زندگی (*lifestyle*) و به عربی (اسلوب الحياه) برای توصیف چستی، چگونگی، روش و شرایط زندگی انسان استفاده می‌شود. مفهوم "سبک زندگی" از موضوعات بین رشته ای و از مفاهیم مشترک علوم اجتماعی و جامعه شناسی و روانشناسی به شمار می‌رود که در تمامی کنشها و رفتارهای فرد، تعامل بادیگران و به طور کلی در محیط اجتماعی قابل مشاهده و توصیف است. علاوه بر جنبه‌های ذهنی، جنبه‌های عینی نظام ارزشی یک جامعه را در بر می‌گیرد و برای هر گونه سیاستگذاری هدفمند ضروری است. "هر گونه سیاست اجتماعی که به تغییر و مدیریت اجتماعی توجه دارد باید متوجه منظومه خاص و سلسله مراتب معنادار چشم‌اندازهای سبک زندگی باشد" (چنی، ۱۳۷۶: ۱۶).

اصطلاح (*lifestyle*) به معنای «طرز زندگی»، ترکیب سبک زندگی به معنای روش خاص زندگی و فعالیت یک شخص یا گروه آمده است (Oxford Advanced, "lifestyle", 2006).
تعاریف مختلفی از سبک زندگی ارائه شده است که در سه رویکرد قابل بحث می‌باشد.
۱- گروه اول، مجموعه تعاریفی است که سبک زندگی را از جنس رفتار دانسته و ارزش‌ها و نگرش‌ها و جهت گیری افراد را بیرون می‌گذارد. این تعاریف بیشتر در حوزه جامعه شناسی و علوم اجتماعی ارائه شده است.

هندری سبک زندگی را بیانگر هویت جمعی است که گروهی را از سایر مخاطبان جدا می‌نماید. این مخاطبان می‌توانند واقعی یا تخیلی باشند. سبک زندگی سالم بر مبنای مفهوم انتزاعی جامعیت و زندگی

خوب سنجیده می‌شود. نکته مهم این است که گروه خاصی را از دیگران جدا می‌نماید (هندری، ۱۳۸۱: ۲۳۰). "سبک‌های زندگی محصول عادت واره هستند که در روابط متقابلشان و به کمک شاکله‌های عادت واره درک می‌شوند و به نظام‌های نشانه‌ای تبدیل می‌شوند و به صورت اجتماعی مورد ارزیابی و قضاوت قرار می‌گیرند (ممتاز و کوچه بازاری و...) " (بوردیو، ۱۳۹۰: ۲۴۱).

"تامین" می‌گوید: سبک زندگی به عواملی نظیر نوع مسکن و محله مسکونی، نحوه گذران اوقات فراغت، فعالیت فرهنگی و مصرف کالاهای فرهنگی چون کتاب، مجله، فیلم، موسیقی، برنامه‌های رادیو و تلویزیون و... بستگی دارد که میان قشرهای اجتماعی به لحاظ کمی و کیفی بسیار متفاوت است (تامین، ۱۳۷۳: ۳۱).

در دیدگاه جامعه‌شناسی، سبک زندگی چارچوبی منظم از رفتارهای جمعی و فردی است که در عرصه‌هایی خاص از زندگی به صورت نمادین ظهور می‌کند (گیدنز، ۱۳۷۷: ۲۰) و مستلزم انتخاب از میان عناصر متنوع در دنیای جدید و مدرنیته است (همان، ۱۳۸۷: ۱۲۱). بر محورهای مصرف، اصول اخلاقی، ارزشی و زیباشناختی انسجام می‌یابد (وبلن، ۱۳۸۳: ۱۳). این انتخاب بر محور مصرف و در محدوده ساختار طبقه و گروه منزلتی است (زیمل، ۱۳۸۲: ۵۶) و گروه‌های منزلت با توجه به اصول مصرف خود از محصولات طبقه بندی شده، که منجر به هویت بخشی به افراد، طبقات و گروه‌های منزلتی شده و وحدت و تمایز را به همراه دارد سبک خاصی از زندگی را نشان می‌دهند (Weber, 1946: 193).

۲- گروه دوم، رویکرد فرهنگی به سبک زندگی دارند. دیدگاهشان در اواخر قرن بیستم توسط پست مدرن‌ها به عنوان پارادایم نهادینه شد. مفهوم فرهنگ مفهومی واحد و یکپارچه و جهانی نیست، بلکه عنصری متکثر، نامنسجم و ناپیوسته می‌باشد که براساس شرایط زیستی و ارزش‌های بومی قابل شناسایی و تعریف است. از این رو فرهنگ به شیوه‌ای زمانی و تاریخی تحلیل می‌گردد.

مایلز مطالعات فرهنگی را به نحوه تماشا کردن تلویزیون و استفاده از غذای آماده و اموری از این قبیل تعریف می‌کند (Miles, 1998: 11). "بودریار" می‌گوید: نابودی کالاها منبع ارزش نمادین جامعه به حساب آمده و سبک زندگی را نشان می‌دهد. از رهگذر مصرف چیزهای اضافی و زاید است که فرد احساس وجود و زندگی می‌کند (بودریار، ۱۳۹۰: ۴۹-۴۶). ایدئولوژی مصرف چنین القا می‌کند که معنای زندگی را در آنچه مصرف می‌کنیم باید جست، نه در آنچه تولید می‌کنیم (استوری، ۱۳۸۹: ۲۶۵). مفهوم (lifestyle) در رویکرد جامعه‌شناسی و فرهنگی با مصادیق مد، اوقات فراغت، مصرف، اقتصاد، رقابت، تکثر و تنوع، خودنمایی و رفتارهای متظاهرانه نمایان می‌شود. از طریق نمادها شناخته شده و بیانگر ترجیح و انتخاب رفتارها

است. بریک می گوید سبک زندگی ریشه در چیزی به نام «نمادگرایی ظاهر» (*Symbolism of Appearance*) دارد (brake, 1980: 14).

۳- گروه سوم، رویکرد روانشناختی است. این دیدگاه هدف داشتن در زندگی و توجه به ارزش‌ها و نگرش‌ها را نیز بخشی از زندگی و مولد سبک زندگی می‌داند.

در تعاریف روانشناسی سبک زندگی چنین تعریف می‌شود: دنیایی که انسان در آن زندگی می‌کند سبک زندگی او را می‌سازد. زندگی انسان هم به محیط اطراف او و میزان تاثیرپذیری از آن و هم به هدف و تفسیر او از دنیای خود برمی‌گردد که در امتداد رفتار کودک اوست (Adler, 1928: 44).

"هدف (زندگی) همواره در پس زمینه روان کودک از روزهای اولیه تولد، رشد روانی او را هدایت می‌کند. این هدف به زندگی او شکل داده و تمام حرکات او به سوی هدف منحصر به فرد هدایت می‌شود" (Adler, 114). سبک زندگی، در تجربه ما، در اولین سال‌های دوران کودکی توسعه می‌یابد. این تجربه حالت ذاتی در انسان ایجاد می‌کند که بیشترین اثرگذاری را در زندگی او دارد (Adler, 1956: 186). با تامل در ادبیات موجود، متوجه تکرار معنی و دیدگاه‌هایی هستیم که فاقد انسجام لازم برای ارائه تعریف واحد هستند. تا جایی که سوبل تصریح می‌کند: "تقریباً هیچ توافق تجربی یا مفهومی درباره این که چه چیز سازنده سبک زندگی است، وجود ندارد" (Sobel, 1987: 2).

نظریات جامعه‌شناسی و فرهنگی به دلیل رویکرد توصیفی و تبیینی رد می‌شود. تعریف روانشناسانه آدلر به علت توجه به ابعاد فردی و کارگزاری سبک زندگی در مقابل ابعاد ساختاری و اجتماعی و تمرکز بر هدف زندگی در قالب: ۱- ریشه درخت سبک زندگی شامل: وراثت و دوران کودکی، سلامت و ظاهر فرد، وضعیت اقتصادی، شکل خانواده و وضعیت جنسیتی فرد. ۲- تنه درخت سبک زندگی شامل: نحوه نگرش به فرد، به مشکلات، به دیگران، به جنس مخالف و زندگی. ۳- شاخه‌های درخت سبک زندگی شامل وظایف زندگی (اجتماعی و مشارکت، عشقی یا جنسی و کار و شغل (کاویانی، ۱۳۹۱: ۹۳-۸۸). می‌تواند مبنای بحث و چارچوب نظری باشد.

آدلر بر هدف و نگرش و ارزش‌ها در زندگی تمرکز دارد. با بررسی نظریه آدلر و شناسایی کاستی‌های آن، مشخص می‌شود که برای تبیین سبک زندگی کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران کارایی لازم را ندارد. پس از جرح و تعدیل نظریه او می‌توان مبنای تحقیق را کشف کرده و الگوی نظری تحقیق را استخراج کرد. که شامل ابعاد و مؤلفه‌های سبک زندگی مطلوب می‌باشد. البته نقاط افتراق زیادی هم دارد که مجال بحث نیست.

آنچه مسلم است این است که در این نوشتار نظریه آدلر به عنوان مبنای نظری استخراج الگوی تحلیل سبک زندگی کارگزاران در نظام جمهوری اسلامی ایران است.

۱۵

دو فصلنامه علمی پژوهشی

الگوی پیشرفت
اسلامی ایرانی

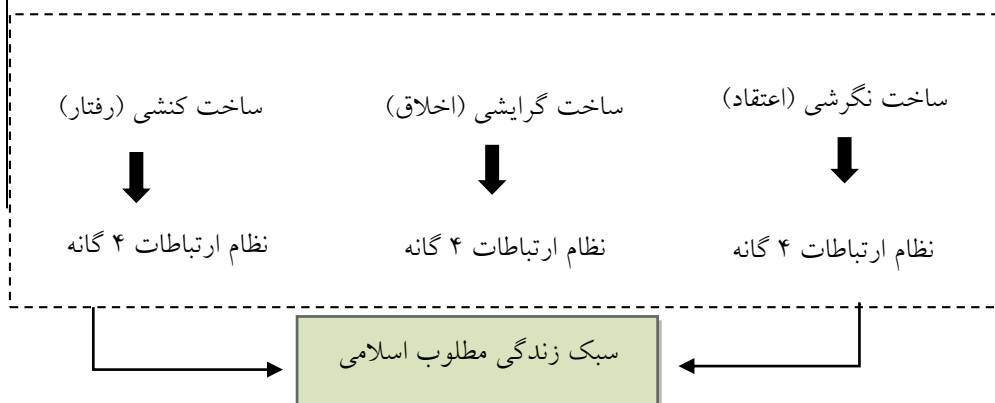
الگوی تحلیل

بر مبنای تجزیه و تحلیل صورت گرفته از نظریه آدلر و تبیین اشتراکات آن با نظر اسلام، درخت سبک زندگی در اسلام بر اساس آموزه‌های اسلامی در سه سطح ریشه، تنه و ساقه و شاخه‌های درخت سبک زندگی شکل گرفته و الگوی نظری تحقیق شامل ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های سبک زندگی در اسلام ساخته می‌شود. درخت سبک زندگی اسلام از تجزیه و تحلیل درخت سبک زندگی آدلر ترسیم شده است.

۱- ابعاد سبک زندگی

تعالیم و آموزه‌های سیاسی اسلام بر اساس اعتقاد سیاسی، اخلاق سیاسی و وظایف عملی در سیاست است. مؤلفه‌های ساحت شناختی و اعتقادی، نگرش‌ها و باورها، جهان بینی و اصول تفکر را شامل می‌شود. عناصر ساحت عاطفی یا گرایشی که مبتنی بر مؤلفه‌های شناختی است شامل عواطف، هیجان‌ها، احساس، گرایش‌ها، دلبستگی‌ها و خلقیات هستند. این مؤلفه‌های شناختی و گرایشی، زمینه و علت بروز مؤلفه‌های رفتاری و الگوهای عملی بر اساس فقه و احکام اسلامی، محسوب می‌شود. بنابراین دین اسلام به عنوان زیر ساخت سیاسی نظام مردم سالاری دینی در ایران بر اساس ابعاد سه گانه اعتقادات، اخلاقیات و فقه شکل گرفته است.

نمودار شماره ۱ - نظام ارتباطی الگوی سبک زندگی

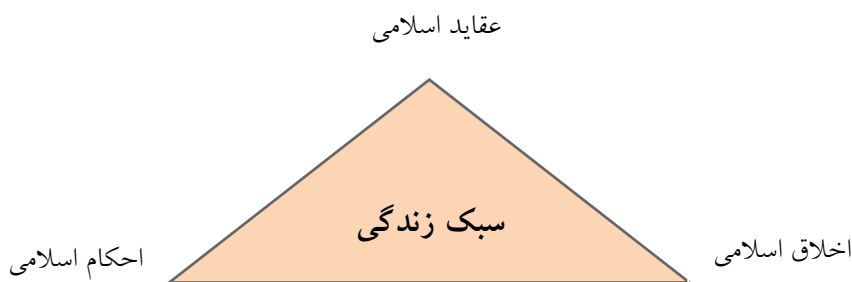

حسین اعانلو - ابراهیم بزرگر
ارزشیابی سبک زندگی کارگزاران جمهوری اسلامی ایران

اصول کافی، بر مبنای این ساختار به تدوین روایات و احادیث پرداخته است جلد اول به اصول دین، جلد دوم به دستورات اخلاقی و جلد های بعدی به عنوان به فروع دین و فقه اختصاص یافته است (برزگر، ۱۳۸۹: ۴۶).

شهید مطهری تعالیم اسلامی را در سه بخش بیان می نماید: ۱- معارف و اعتقادات، که هدف از آنها شناخت ایمان و اعتقاد است که به قلب، دل و فکر مربوط است. مانند مسائل مربوط به مبدا و معاد و نبوت و ملائکه و امامت. ۲- اخلاقیات و امور تربیتی، که هدف آن خصلت های روحی انسان و چگونگی بود یا نبود آنهاست مانند، تقوا، عدالت و شجاعت، جود و سخا، صبر و رضا و استقامت. ۳- احکام عملی، یعنی انسان در خارج عمل خاصی انجام دهد و یا عملی که انجام می دهد چگونه باید باشد یا نباشد. به عبارت دیگر قوانین موضوعه را می گویند از قبیل: نماز، روزه، حج، جهاد، امر به معروف و نهی از منکر، اجاره، نکاح (مطهری، ۱۳۷۶: ۷۰-۶۹) و (مطهری، ۱۳۷۷: ۱۶-۱۵). به دیگر سخن: «اسلام نظامی از اعتقادات، احکام و عبادات و ارزش های اخلاقی است که فرد را به خالق پیوند می دهد» (الطایبی، ۱۳۷۸: ۷۵).

نمودار شماره ۲- ابعاد سبک زندگی

الف- کارگزاران، عقاید سیاسی و سبک زندگی:

نظام بینش، مجموعه منسجم شناخت و باورهاست که شالوده فعالیت بشر را در گستره اندیشه شکل می دهد و در مورد جهان، انسان، زندگی و رابطه انسان با طبیعت و ماوراء الطبیعه سخن می گوید (کاشفی، ۱۳۸۷: ۲۷).

دین اسلام از چند جهت به زندگی شیوه ارائه می نماید. ۱- ارائه تفسیر روشن از حیات انسانی و ایجاد معنا برای زندگی. ۲- رهایی انسان از بلا تکلیفی در شرایط دشوار و ارائه الگو در مناسبات معرفتی با دیگران. ۳- طراحی نظامی از مسئولیت ها و وظایف برای مواجهه با نیازهای انسان در زندگی. ۴- تنظیم رابطه انسان با خدا و ماوراء الطبیعه برای شناخت عرصه های فراطبیعی و انسانی. ۵- ارائه نظامی برای هدفمند کردن زندگی با پاسخگویی به شبهات مرگ و زندگی پس از مرگ. ۶- تفسیر تجربه های دینی (رجبی نیا، ۱۳۹۱: ۱۸۵).

ب- کارگزاران، اخلاق سیاسی و سبک زندگی:

۱۷

دو فصلنامه علمی پژوهشی

الگوی پیشرفت
اسلامی ایرانی

نظام اخلاق در قالب ارزش‌ها، اخلاق، حقوق، خوب و بد و مطلوب و نامطلوب قرار دارد و به انسان‌ها می‌آموزد که درباره خویشتن و دیگران به چه چیزهایی اهتمام داشته و از چه چیزی پرهیز نمایند (کاشفی، ۱۳۸۷: ۲۷). اخلاق در سبک زندگی راهبرد و چارچوب رفتار و تفکر انسان است. ملا احمد نراقی در معراج السعاده، می‌گوید: "ثمره تهذیب اخلاق رسیدن به خیر و سعادت ابدی است و باید دانست که سعادت مطلق حاصل نمی‌شود مگر اینکه صفحه نفس در جمیع اوقات از همه اخلاق ذمیمه خالی و به تمام اوصاف حسنه آراسته باشد" (نراقی، ۱۳۷۸: ۳۲).

ج- کارگزاران، رفتار سیاسی و سبک زندگی:

سومین رکن آموزه‌های سیاسی اسلام، احکام و فقه سیاسی است. پس از درک ارزش‌های ناب اسلامی، انتظار این است که مطلوبیت این رفتارها از سوی افراد درک و برای نهادینه سازی سبک زندگی مومنانه ترویج شود.

عبادات مجموعه‌ای از رفتارهایی است که در فرهنگ اسلامی با عنوان فروع دین یاد می‌شود و در کنار مجموعه اعتقادی اصول دین، ناظر بر جنبه‌های عملی دیانت اسلامی است (رجبی نیا، ۱۳۹۱: ۳۲۲).

۲- مؤلفه‌های سبک زندگی

مشهورترین نقل در بعد رفتاری سبک زندگی حدیثی از امام صادق (ع) در مصباح‌الشریعه است. ایشان چهار نوع تعامل در زندگی را طرح می‌فرماید: "أَصُولُ الْمُعَامَلَاتِ، تَقَعُ عَلَى أَرْبَعَةِ أَوْجِهٍ: مُعَامَلَةُ اللَّهِ وَ مُعَامَلَةُ النَّفْسِ وَ مُعَامَلَةُ الْخَلْقِ وَ مُعَامَلَةُ الدُّنْيَا". اصول معاملات، بر چهار وجه است: معامله با خدا، با خود، با مردم، با دنیا.

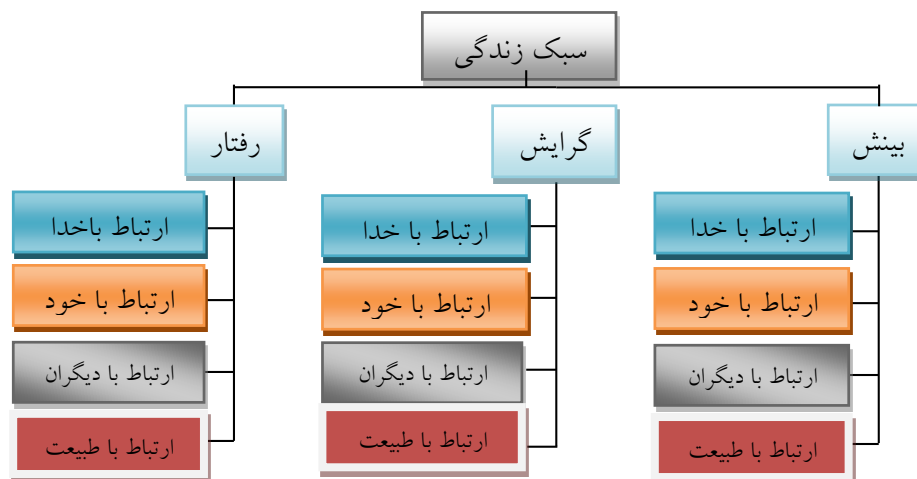
اصول معامله الله، هفت چیز است: ادای حق پروردگار، حفظ و مراقبت از حدود الهی، شکر نعمت‌های خدا، راضی شدن به قضای او، صبر و شکیبایی بر ابتلائاتش، احترام و تعظیم او و شوق و علاقه به او. اصول معامله با نفس، هفت چیز است: ترس و خوف، مجاهدت و کوشش، تحمل ناراحتی‌ها، صدق و راستی، خلوص نیت، نگه داشتن نفس از هوی و خواستی‌ها و ادراک و آشنا شدن با فقر.

اصول معامله با مردم هفت چیز است: حلم و بردباری، عفو و درگذشتن از خطاها، فروتنی و دوری از تکبر، سخاوت و کرم، مهربانی و عطوفت، خیرخواهی، عدل و انصاف.

اصول معامله با دنیا نیز هفت چیز است: راضی بودن به کم، ایثار و گذشتن از داشته‌های خود، عدم طلب نداشته‌ها و از دست رفته‌ها، مبعوض داشتن دارایی زیاد، انتخاب روش زهد و بی‌رغبتی به دنیا، شناخت آفات

آن، و ترک شهوات دنیوی با ترک ریاست". این خصوصیات در خاصان و بندگان مقرب خدا و اولیای برحق اوست" (مصباح الشریعه، ۱۳۶۱: ۹-۳).

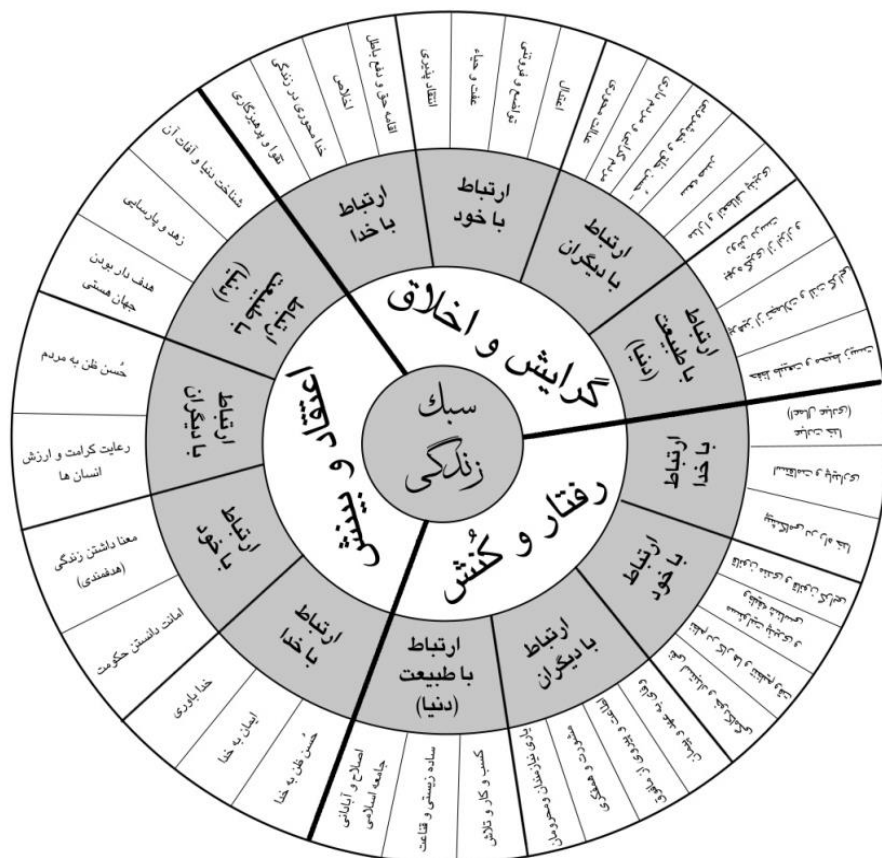
نمودار شماره ۳- ابعاد و مؤلفه‌های مدل سبک زندگی کارگزاران در نظام اسلامی

۳- شاخص‌های مطلوب سبک زندگی کارگزاران

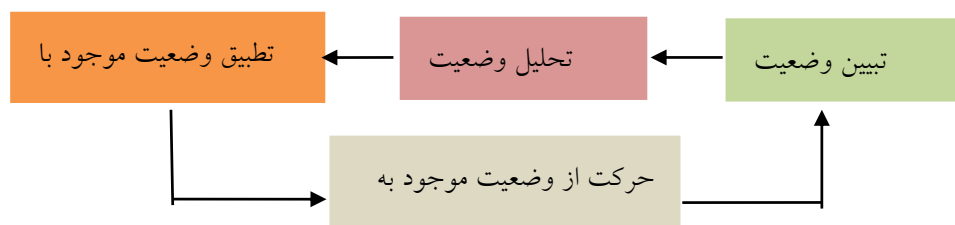
پس از استخراج ابعاد و مؤلفه‌ها از متون دینی، شاخص‌های سبک زندگی کارگزاران با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی از متن نهج البلاغه استخراج شده است که در محور چهارم الگوی تحقیق مشاهده می‌شود. با استخراج شاخص‌ها الگوی مطلوب سبک زندگی کارگزاران استخراج شده است.

در این الگو، محورهای اعتقادی/شناختی، اخلاقی/گرایشی و رفتاری/کنشی، به عنوان ابعاد اصلی در نظر گرفته می‌شود. این ابعاد سه گانه در قالب چهار مؤلفه عینی مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد. هر کدام از این مؤلفه‌ها با شاخصه‌های سبک زندگی (دایره آخر) تکمیل شده است.

ارزیابی وضع موجود با استفاده از روش تحلیل IPA

پس از تبیین الگوی مطلوب سبک زندگی کارگزاران، لازم است وضع موجود سبک زندگی کارگزاران در نظام مردم سالاری دینی ایران بررسی و تحلیل شود تا با وضع مطلوب تطبیق و شکاف موجود روشن شود. برای این منظور از روش پیمایش و مصاحبه استفاده شد تا داده‌های موجود سبک زندگی کارگزاران به دست آید. جامعه نمونه تعدادی از کارگزاران و مدیران نظام بودند که مورد سنجش و ارزیابی قرار گرفتند. پس از تکمیل فرمهای پرسشنامه و استخراج و تحلیل اطلاعات با استفاده از نرم افزار، روش موجود (عملکرد) با روش مطلوب (اهمیت) تطبیق داده شد. این کار با استفاده از مدل IPA انجام شده است.

نمودار شماره ۷- فرآیند انجام تحقیق

مدل *IPA* (Importance - Performance Analysis)، برای تطبیق وضع موجود با وضع مطلوب یا بهینه از کارایی و خاصیت خوبی برخوردار است. این مدل با بررسی میزان اهمیت و درجه عملکرد شاخص‌های هر موضوع با استفاده از روش نخبگانی و پرسشنامه می‌تواند در شناخت و آسیب شناسی وضعیت موجود و ارائه راهبرد و راهکار موثر باشد.

به منظور کاربرد این مدل، می‌بایست شاخص‌هایی که قرار است تحلیل شوند مشخص گردند (Tyrrel & Okrant, 1-14). بنابراین این مدل شاخص محور است و اثر بخشی آن، وابسته به شاخص‌ها یا مؤلفه‌های تحلیلی آن است. اولین گام در بهره‌گیری از مدل *IPA*، شناسایی مؤلفه‌ها و شاخصه‌هاست. بدیهی است که استخراج مؤلفه‌های تحلیلی بر اساس روش شناسی و مفاهیم نظری می‌تواند راهبردهای لازم را ارائه نماید.

ماتریس دو بعدی *IPA*، با محور x "عملکرد" و محور y "اهمیت"، تشکیل شده است و دارای چهار ربع می‌باشد (Martilla & James, 1977:77-79). هر مؤلفه از دو بعد "اهمیت" و "عملکرد"، مورد سنجش قرار می‌گیرد. از معیار اهمیت برای مشخص نمودن این که تخصیص منابع در کجا حیاتی‌تر است، استفاده می‌شود. اهمیت، منعکس کننده ارزش نسبی شاخص‌ها در کیفیت است (Angel & Heffeman, 2008: 236-254).

از آنجا که تحلیل جداگانه داده‌های بعد عملکرد و بعد اهمیت، به خصوص هنگامی که هر دو مجموعه داده‌ها، همزمان مورد مطالعه قرار می‌گیرند ممکن است معنی دار نباشد (Ainin & Hisham, 2008:95-100)، داده‌های مربوط به سطح اهمیت و عملکرد شاخص‌ها، روی شبکه‌ای دو بعدی که در آن، محور y نشانگر بعد اهمیت و محور x نشانگر بعد عملکرد است، نمایش داده می‌شوند (Smith & Costello, 2009: 99). در مدل *IPA*، سنجش شاخص‌ها می‌تواند در مقیاس ۵، ۷ یا ۹ درجه‌ای صورت گیرد. در این تحقیق از مقیاس ۵ رتبه‌ای استفاده شده است. داده‌های مربوط به میزان اهمیت و درجه عملکرد

شاخص‌ها با استفاده از پرسشنامه جمع آوری می‌شود. از نخبگان و صاحب‌نظران در مورد هر شاخص، دو سوال در مورد میزان اهمیت شاخص مورد نظر و سطح عملکرد آن شاخص پرسیده می‌شود (همان).

۲۱

دو فصلنامه علمی پژوهشی

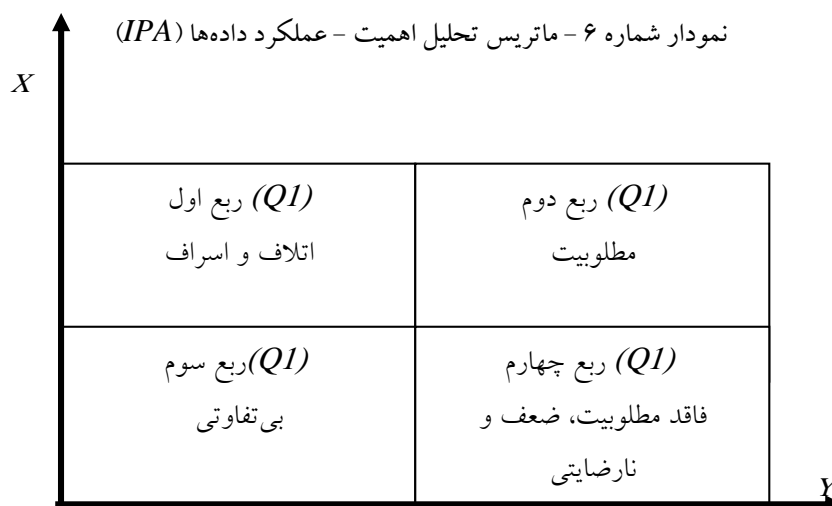
الگوی پیشرفت
اسلامی ایرانی

در طراحی پرسشنامه هر یک از دو بعد اهمیت و عملکرد در مقیاس ۵ نقطه‌ای لیکرت مورد سوال قرار گرفت. سوال‌های این مقیاس پنج مرحله‌ای برای بعد اهمیت شامل: "بسیار مهم، مهم، متوسط، کم اهمیت و اصلاً مهم نیست" و برای بعد عملکرد شامل: "خیلی زیاد، زیاد، متوسط، ضعیف و خیلی ضعیف" می‌باشد. ماتریس اهمیت/عملکرد یا ماتریس *IP* مبتنی بر قواعد معینی است. در این مدل، از میانگین داده‌های مربوط به سطح عملکرد و میانگین داده‌های مربوط به درجه اهمیت هر یک از شاخص‌ها، برای تعیین مختصات هر شاخص و نمایش آن در ماتریس *IP*، استفاده می‌شود. به این ترتیب، با جفت شدن این دو مجموعه از مقادیر، هر یک از شاخص‌ها در یکی از چهار ربع ماتریس *IP* قرار می‌گیرند (Ainin & Hisham, 2008:100-103).

به منظور ترسیم ماتریس، هر یک از محورها به دو نیمه قسمت می‌شود. برای این کار، از نقطه تقاطع استفاده می‌شود. نقطه تقاطع، مختصات محل تقاطع خطوطی است که ماتریس اهمیت - عملکرد را به چهار بخش، تقسیم می‌کند. این خطوط، خطوط ربعی نامیده می‌شود و از آنها برای شبکه بندی ماتریس اهمیت - عملکرد استفاده می‌گردد. نقش ماتریس اهمیت - عملکرد، که در واقع دارای چهار قسمت (یا چارک) است و در هر چارک، راهبرد خاصی قرار دارد، کمک به فرایند تصمیم‌گیری است. از این ماتریس، برای شناخت درجه اولویت شاخص‌ها جهت بهبود، استفاده می‌شود.

حسین امانلو - ابراهیم بزرگر

ارزشیابی سبک زندگی کارگزاران جمهوری اسلامی ایران

- ربع اول (اتلاف یا اسراف) نشان دهنده ویژگی‌هایی است که دارای امتیاز بالایی در حجم عملکرد و امتیاز پایین در سطح اهمیت است و مطلوبیت بیش از اهمیت است. استراتژی در نظر گرفته به این منطقه " شرایط تحمل برای توقف فعالیت " است، چون توقف در این منطقه باعث اسراف و اتلاف منابع می‌باشد، یعنی منابعی که در این فعالیت به کار رفته، می‌تواند در جای دیگری اثر بخشی بالاتری داشته باشد. میانگین اهمیت شاخص‌ها در این ربع از میانگین اهمیت کل شاخص‌ها کمتر، ولی میانگین عملکرد هر یک از شاخص‌ها بیشتر از میانگین عملکرد کل شاخص‌هاست.

- ربع دوم (مطلوبیت)، به معنای میزان بالایی از هر دو بعد حجم عملکرد و سطح اهمیت می‌باشد. این منطقه نشان دهنده نقاط قوت و وضعیت منجر به مزیت رقابتی است و دارای بر چسب " کار خوب را نگه دارید " می‌باشد. این بعد ماتریس دارای مطلوبیت بوده و قابل قبول می‌باشد و ادامه استراتژی فعلی توصیه می‌شود.

- ربع سوم (بی تفاوتی) نشان دهنده ویژگی‌هایی هست که هر دو بعد حجم عملکرد و سطح اهمیت پایین بوده و بی تفاوتی حاکم است. در نتیجه این منطقه دارای " اولویت پایین " برای رتبه بندی در مسیر استراتژیک است. شاخص‌هایی که در این ربع قرار می‌گیرند نشان از اهمیت و عملکرد پایین از نظر نخبگان می‌باشد.

- ربع چهارم (ضعف یا نارضایتی)، دارای سطح پایین عملکرد در ویژگی‌های در نظر گرفته شده و اهمیت بالا می‌باشد. این منطقه از ماتریس دارای مشخصه ضعف و نارضایتی بوده و به عنوان " منطقه‌ای برای بهبود " نامیده می‌شوند که خواستار توجه و تمرکز برای اصلاح و بهبود است. شکاف موجود در این ربع بیشتر بوده و شاخص‌هایی که در این منطقه قرار دارند از وضع مطلوب فاصله زیادی دارند.

برای نشان دادن این که در کجا عدم هماهنگی وجود دارد، تفریق میانگین نمرات " عملکرد " هر شاخص از میانگین نمرات " اهمیت " آن، محاسبه می‌شود (*Angel & Heffeman, 2008: 236-254*). حکم کلی آن است که تفریق میانگین عملکرد از میانگین اهمیت، برابر با صفر باشد، در غیر این صورت، باید اقدام اصلاحی انجام شود. مخصوصاً در شاخص‌هایی که تفریق میانگین عملکرد از اهمیت، منفی است، وضعیت نامطلوب‌تر است (*Bacon, 2003: 55-70*).

پس از مشخص شدن شاخص‌ها و جانمایی آنها تعداد ۸۱ نفر از نخبگان و مدیران نظام به ۴۰ شاخص تایید شده دو نمره اهمیت و عملکرد از ۱ الی ۵ می‌دهند. تطبیق اهمیت (وضع مطلوب) و عملکرد (وضع موجود) در قالب ماتریس دو بعدی *IP* به ما کمک می‌کند تا آسیب شناسی و استراتژی مناسب اتخاذ نماییم.

ارزیابی وضع موجود

۲۳

برای ارزیابی وضع موجود با مطلوب، نیاز به میانگین تمام شاخص‌ها در دو محور اهمیت و عملکرد

می‌باشد.

دو فصلنامه علمی پژوهشی

الگوی پیشرفت
اسلامی ایرانی

جدول شماره ۲- میانگین اهمیت/عملکرد (IP) سبک زندگی کارگزاران

عملکرد (وضع موجود)	اهمیت (وضع مطلوب)	شاخص‌ها	مؤلفه‌ها		ابعاد	
			عملکرد	اهمیت	عملکرد	اهمیت
۲,۸۷۲۴	۴,۵۷	پیشگامی در راه خدا (ایثار و از خود گذشتگی)	ارتباط با خدا		رفتار	
۲,۹۱۳۶	۴,۶۰	استقامت و پایداری (مقاومت)	۳,۰۳۰۲	۴,۶۷۷۸		
۳,۳۰۴۵	۴,۸۷	انجام فرایض، واجبات و مستحبات				
۲,۷۷۷۸	۴,۶۳	نفی استبداد و خود کامگی	ارتباط با خود		۲,۹۵۲۸ ۴,۶۲۹۹	
۲,۹۹۵۹	۴,۳۰	نظم در کارها و تنظیم وقت	۲,۸۹۲۰	۴,۵۷۵۰		
۳,۰۱۲۳	۴,۷۷	مسئولیت پذیری و وظیفه شناسی				
۲,۷۸۱۹	۴,۶۰	قانون مندی و قانون گرایی				
۲,۹۱۳۶	۴,۶۷	کمک به نیازمندان و محرومان	ارتباط با دیگران			
۲,۸۱۴۸	۴,۶۷	مشورت و همفکری	۲,۸۵۴۹	۴,۶۰۰۰		
۲,۸۶۸۳	۴,۳۳	اطاعت و پیروی از مافوق				
۲,۸۲۳۰	۴,۷۳	وفای به عهد و پیمان				
۳,۰۷۸۲	۴,۵۳	اصلاح و آبادانی جامعه	ارتباط با طبیعت			
۲,۸۳۵۴	۴,۷۳	ساده زیستی و قناعت	۳,۰۳۴۳	۴,۶۶۶۷		
۳,۱۸۹۳	۴,۷۳	کار و تلاش (سخت کوشی)				
۲,۷۱۶۰	۴,۶۳	اقامه حق و دفع باطل	ارتباط با خدا		اخلاق	
۲,۶۱۷۳	۴,۷۰	اخلاص در عمل (کار برای خدا)	۲,۶۶۰۵	۴,۶۸۳۳		
۲,۶۲۱۴	۴,۷۰	خدمات‌محوری در زندگی				
۲,۶۸۷۲	۴,۷۰	تقوا و پرهیزکاری				
۲,۶۵۰۲	۴,۴۰	اعتدال و میانه روی	ارتباط با خود		۲,۷۱۳۸ ۴,۴۹۸۱	
۲,۶۵۰۲	۴,۴۷	تواضع و فروتنی	۲,۶۴۹۲	۴,۵۳۳۳		
۲,۸۲۳۰	۴,۶۳	عفت و حیا (در کار و زندگی)				

حسین امانلو - ابراهیم برزگر

ارزیابی سبک زندگی کارگزاران جمهوری اسلامی ایران

۲,۴۷۳۳	۴,۶۳	انتقاد پذیری و پرهیز از چاپلوسی دیگران				
۲,۶۵۰۲	۴,۳۳	مدارا و انعطاف پذیری	ارتباط با دیگران			
۲,۶۹۵۵	۴,۶۷	سعه صدر	۲,۸۶۲۶	۴,۵۵۳۳		
۳,۱۷۲۸	۴,۶۳	حسن خلق و خوشرویی				
۳,۰۶۱۷	۴,۶۰	مردم گرایی و مردمی بودن				
۲,۷۳۲۵	۴,۵۳	عدالت محوری (عدالت توزیعی)				
۲,۶۱۷۳	۳,۸۷	حفظ طبیعت و محیط زیست	ارتباط با طبیعت			
۲,۷۰۳۷	۴,۴۳	پرهیز از تجملات و لذت گرایی	۲,۶۸۳۱	۴,۲۲۲۲		
۲,۷۲۸۴	۴,۳۷	بهره گیری از ابزار و روش درست				
۲,۹۰۹۵	۴,۷۷	خدا باوری (عالم محضر خداست)	ارتباط با خدا		اعتقاد	
۳,۲۸۸۱	۴,۸۷	ایمان به خدا (توحید و معاد)	۳,۰۷۲۷	۴,۷۶۶۷		
۳,۰۲۰۶	۴,۶۷	حسن ظن به خدا (توکل)				
۳,۱۲۷۶	۴,۶۰	معنا داشتن زندگی (هدفمندی زندگی)	ارتباط با خود		۲,۸۸۸۲	۴,۵۹۱۷
۲,۵۸۸۵	۴,۶۷	امانت دانستن مسئولیت	۲,۸۵۸۰	۴,۶۳۳۳		
۲,۹۰۹۵	۴,۴۰	حسن ظن به مردم	ارتباط با دیگران			
۲,۸۶۴۲	۴,۷۳	رعایت کرامت و ارزش انسانها	۲,۸۸۶۸	۴,۵۶۶۷		
۲,۶۲۱۴	۴,۳۷	شناخت آفات دنیا و توجه به آن	ارتباط با طبیعت			
۲,۵۶۳۸	۴,۳۷	زهد و پارسایی	۲,۷۳۵۳	۴,۴۰۰۰		
۳,۰۲۰۶	۴,۴۷	هدف دار دیدن جهان هستی (طبیعت)				

همانطور که مشاهده می شود نمره اهمیت هر یک از ابعاد و مؤلفه‌ها و شاخص‌ها، بیشتر از نمره عملکرد می‌باشد. در نگاه اول نشان داده می‌شود که نمره سبک زندگی کارگزاران پایین‌تر از میزان اهمیت آنها می‌باشد.

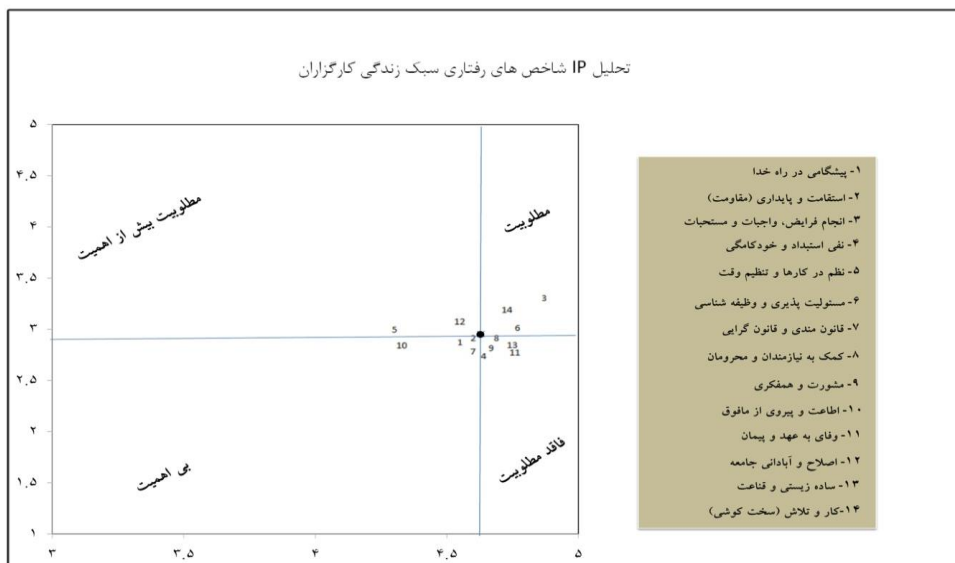
در بررسی جدول اهمیت - عملکرد شاخص‌ها مشخص می‌شود که میانگین اهمیت بعد رفتار از نمره ۱ الی ۵ از نظر نخبگان با نمره ۴/۶۳ بیشترین نمره و بعد اعتقادی با نمره ۴/۵۹ و بعد اخلاقی با نمره ۴/۵۰ در رتبه‌های بعدی قرار دارند. میانگین عملکرد نیز به همان ترتیب تکرار شده است یعنی نمره بعد رفتار از ۱ الی ۵ به ترتیب با نمره ۲/۹۵ و بعد اعتقاد با نمره ۲/۸۹ و بعد اخلاق با نمره ۲/۷۱ به ثبت رسیده است.

در طیف شاخص‌ها در بخش اهمیت، بیشترین نمره به شاخص انجام فرایض، واجبات و مستحبات با نمره ۴/۸۷ "در بعد رفتاری" و ایمان به خدا (توحید و معاد) "در بعد اعتقادی" با نمره ۴/۸۷ داده شده است و پایین‌ترین نمره نیز به شاخص حفظ طبیعت و محیط زیست "در بعد اخلاقی" با نمره ۳/۸۷ داده شده است. در بخش عملکرد نیز همان توالی تکرار شده است. شاخص انجام فرایض، واجبات و مستحبات "در بعد رفتار" با نمره ۳/۳۰ و ایمان به خدا (توحید و معاد) "در بعد اعتقادی" با نمره ۳/۲۹ بیشترین نمره را کسب کرد. پایین‌ترین نمره نیز به شاخص انتقادپذیری و دوری از چاپلوسی "در بعد اخلاقی" با نمره ۲/۴۷ داده شده است.

تحلیل IP شاخص‌های سبک زندگی کارگزاران

۱- تحلیل شاخص‌های رفتاری

نمودار شماره ۷- بررسی شکاف بین وضع موجود و مطلوب شاخص‌های رفتاری

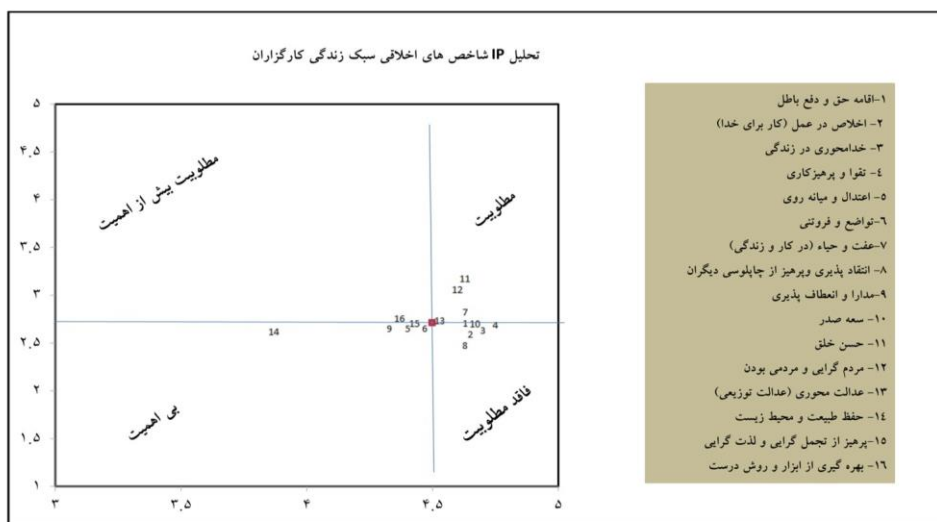
میانگین اهمیت شاخص‌های رفتاری بر روی طیف ۱ الی ۵ برابر با ۴/۶۳ می‌باشد اما میانگین عملکرد آنها برابر با ۲/۹۵ است که حاکی از شکاف بین وضع موجود و مطلوب است. در مجموع شاخص‌های: ۱- نفی استبداد و خودکامگی ۲- کمک به نیازمندان و محرومان ۳- مشورت و همفکری ۴- وفای به عهد و پیمان ۵- ساده زیستی و قناعت، اگر چه از نظر نخبگان اهمیت زیادی در راستای تحقق سبک زندگی مطلوب دارد اما وضعیت موجود در این شاخص‌ها فاقد مطلوبیت است. استراتژی حاکمیت و کارگزاران نظام باید تقویت

این پنج شاخص باشد. شاخص‌های: ۱- انجام فرایض و مستحبات ۲- مسئولیت‌پذیری و وظیفه‌شناسی ۳- کار و تلاش، نیز در منطقه مطلوبیت بوده و قابل قبول می‌باشد. یعنی این روش و استراتژی توصیه می‌شود و این شاخص‌ها را باید در این حد نگهداشته تا ضعیف نشود. شاخص‌های ۱- اصلاح و آبادانی جامعه ۲- نظم در کارها، نیز در منطقه اتلاف و مطلوبیت بیش از اهمیت بوده و چون توقف در این منطقه باعث اسراف و اتلاف منابع می‌باشد، باید منابعی که در این فعالیت به کار رفته، در جای دیگری به کار رفته تا اثر بخشی بالاتری داشته باشد.

شاخص‌های: ۱- پیشگامی در راه خدا ۲- استقامت و پایداری ۳- قانونمندی و قانونگرایی ۴- اطاعت و پیروی از مافوق، در منطقه بی تفاوتی قرار داشته که دارای "اولویت پایین" برای رتبه بندی در مسیر استراتژیک است. شاخص‌هایی که در این ربع قرار می‌گیرند نشان از اهمیت و عملکرد پایین از نظر نخبگان می‌باشد.

۲- تحلیل IP شاخص‌های اخلاقی

نمودار شماره ۸- بررسی شکاف بین وضع موجود و مطلوب شاخص‌های اخلاقی

میانگین اهمیت شاخص‌های اخلاقی سبک زندگی بر روی طیف ۱ الی ۵ برابر با ۴/۵۰ می‌باشد اما میانگین عملکرد، برابر با ۲/۷۱ است که حاکی از شکاف بین وضع موجود و مطلوب در شاخص‌های اخلاقی است. در مجموع براساس یافته‌های تحقیق می‌توان گفت که شاخص‌های: ۱- اقامه حق و دفع باطل ۲- خدامحوری در زندگی ۳- تقوا و پرهیزکاری ۴- انتقاد پذیری و پرهیز از چاپلوسی ۵- سعه صدر ۶- اخلاص

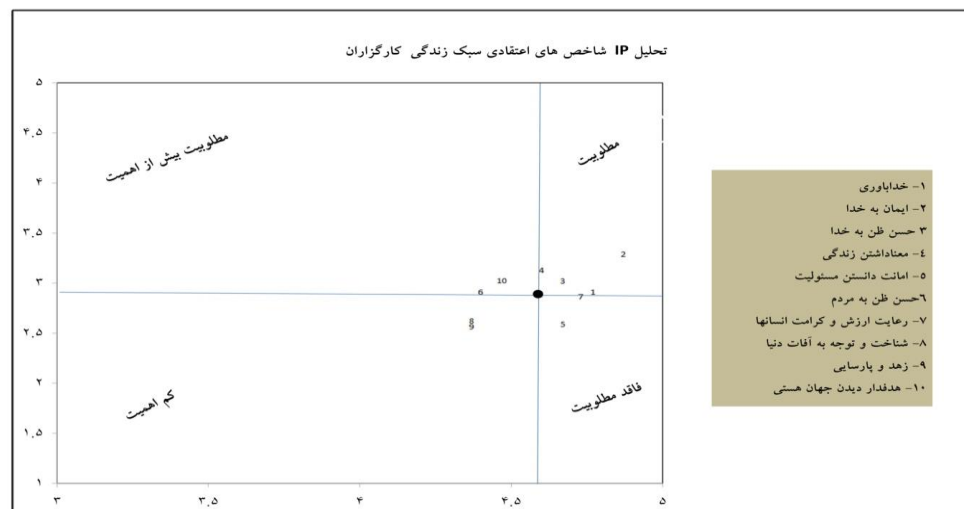
در عمل، اگر چه از نظر نخبگان اهمیت بسیار زیادی در راستای تحقق سبک زندگی مطلوب کارگزاران دارد اما وضعیت موجود در این شاخص‌ها غیر قابل قبول و ضعیف است. بنابراین حاکمیت و همه بازیگران سیاسی و کارگزاران نظام باید تمرکز در جهت تقویت این پنج شاخص به عمل آورده و تلاش و برنامه ریزی لازم را انجام دهند.

شاخص‌های: ۱- حیا و عفت ۲- حسن خلق و خوشرویی ۳- مردم گرایی و مردمی بودن، نیز در منطقه مطلوبیت بوده و قابل قبول می‌باشد. یعنی تداوم عمل به این شاخص‌ها توصیه می‌شود.

شاخص بهره‌گیری از ابزار و روش درست نیز در منطقه اتلاف و مطلوبیت بیش از اهمیت بوده و باید منابعی که در این فعالیت به کار رفته، در جای دیگری به کار رفته تا اثر بخشی بالاتری داشته باشد. سایر شاخص‌ها نیز در منطقه بی تفاوتی قرار داشته که دارای "اولویت پایین" برای رتبه بندی در مسیر استراتژیک است.

۳- تحلیل IP شاخص‌های اعتقادی

نمودار شماره ۹- بررسی شکاف بین وضع موجود و مطلوب شاخص‌های اعتقادی

در نمودار ملاحظه می‌شود میانگین اهمیت شاخص‌های اعتقادی سبک زندگی بر روی طیف ۱ الی ۵ برابر با ۴/۵۹ می‌باشد اما میانگین عملکرد سبک زندگی از نظر شاخص‌های اعتقادی طبق نظر نخبگان برابر با ۲/۸۹ است که حاکی از شکاف بین وضع موجود و مطلوب در شاخص‌های اعتقادی است. در مجموع براساس یافته‌های پرسشنامه و مصاحبه می‌توان گفت که شاخص‌های: ۱- امانت دانستن مسئولیت ۲- رعایت کرامت و ارزش انسانها، اگر چه از نظر نخبگان همیت زیادی در راستای تحقق سبک زندگی مطلوب دارد

اما وضعیت موجود در این شاخص‌ها مطلوب نیست. بنابراین حاکمیت و همه کارگزاران نظام باید در جهت تقویت این شاخص‌ها، تلاش و برنامه ریزی نمایند.

شاخص‌های: ۱- خداباوری ۲- ایمان به خدا ۳- حسن ظن به خدا ۴- هدفمندی زندگی، نیز در منطقه مطلوبیت بوده و قابل قبول می‌باشد. یعنی این روش و استراتژی توصیه می‌شود و این شاخص‌ها را باید حفظ کرد تا ضعیف نشود. شاخص‌های ۱- حسن ظن به مردم ۲- هدفمندی جهان هستی، نیز در منطقه اتلاف و مطلوبیت بیش از اهمیت بوده و چون توقف در این منطقه باعث اسراف و اتلاف منابع می‌باشد، باید منابعی که در این فعالیت به کار رفته، در جای دیگری به کار رفته تا اثر بخشی بالاتری داشته باشد.

شاخص‌های: ۱- شناخت آفات دنیا ۲- زهد و پارسایی، در منطقه بی تفاوتی قرار داشته که در نتیجه این منطقه دارای "اولویت پایین" برای رتبه بندی در مسیر استراتژیک است. شاخص‌هایی که در این ربع قرار می‌گیرند نشان از اهمیت و عملکرد پایین از نظر نخبگان می‌باشد.

استراتژی تعیین شده برای شاخص‌های سبک زندگی کارگزاران

پس از سنجش و ارزیابی وضع موجود سبک زندگی کارگزاران با استفاده از مدل تحلیل *JPA*، استراتژی‌های زیر برای هر کدام از شاخص‌ها به دست آمد. این استراتژی‌ها به مسئولین کمک می‌کند تا برای هر کدام از شاخص‌های سبک زندگی، روش و تدبیر مقتضی اتخاذ نموده و برنامه ریزی و تلاش لازم را برای حرکت به سمت سبک زندگی مطلوب برای تاثیرگذاری در سبک زندگی عمومی و ساختن جامعه اسلامی جهت نیل به تمدن اسلامی انجام دهند. هر

کدام از این استراتژی‌ها راهکار خاص خود را می‌طلبد که در ابعاد اعتقادی، اخلاقی و رفتاری موجب اصلاح آسیب‌ها و نقایص سبک زندگی کارگزاران بشود.

در جدول نهایی ملاحظه می‌شود میانگین اهمیت کل شاخص‌های سبک زندگی بر روی طیف ۱ الی ۵ برابر با ۴/۵۷ می‌باشد اما میانگین عملکرد کل شاخص‌ها طبق نظر نخبگان برابر با ۲/۸۵ است که حاکی از شکاف بین وضع موجود و مطلوب در شاخص‌های سبک زندگی کار است. در مجموع براساس یافته‌های پرسشنامه و مصاحبه می‌توان گفت که شاخص‌های: ۱- نفی استبداد و خود کامگی ۲- رعایت قانون مندی و قانون گرایی ۳- مشورت و همفکری ۴- وفای به عهد و پیمان ۵- ساده زیستی و قناعت ۶- اقامه حق و دفع باطل ۷- اخلاص در عمل ۸- خدامحوری در زندگی ۹- تقوا و پرهیزکاری ۱۰- عفت و حیا ۱۱- انتقاد پذیری و پرهیز از چاپلوسی دیگران ۱۲- سعه صدر ۱۳- امانت دانستن مسئولیت، اگر چه از نظر نخبگان اهمیت زیادی در راستای تحقق سبک زندگی مطلوب دارد اما وضعیت موجود در این شاخص‌ها مطلوب

نیست. یعنی ۱۳ شاخص از ۴۰ در منطقه فاقد مطلوبیت (ضعف و نارضایتی) قرار دارد. بنابراین حاکمیت و همه کارگزاران نظام باید در جهت تقویت این شاخص‌ها، تلاش نمایند.

۲۹

دو فصلنامه علمی پژوهشی

الگوی پیشرفت
اسلامی ایرانی

حسین امانلو - ابراهیم بزرگر

ارزشیابی سبک زندگی کارگزاران جمهوری اسلامی ایران

بحث و نتیجه‌گیری

جدول شماره ۳- استراتژی سبک زندگی کارگزاران با استفاده از مدل تحلیل IPA

ردیف	شاخص‌ها	اهمیت	عملکرد	استراتژی به دست آمده
۱	پیشگامی در راه خدا (ایثار و از خود گذشتگی)	۴,۵۷	۲,۸۷۲۴	مطلوبیت بیش از اهمیت
۲	استقامت و پایداری (مقاومت)	۴,۶۰	۲,۹۱۳۶	مطلوبیت
۳	انجام فرایض، واجبات و مستحبات	۴,۸۷	۳,۳۰۴۵	مطلوبیت
۴	نفی استبداد و خود کامگی	۴,۶۳	۲,۷۷۷۸	فاقد مطلوبیت
۵	نظم در کارها و تنظیم وقت	۴,۳۰	۲,۹۹۵۹	مطلوبیت بیش از اهمیت
۶	مسئولیت پذیری و وظیفه شناسی	۴,۷۷	۳,۰۱۲۳	مطلوبیت
۷	قانون مندی و قانون گرایی	۴,۶۰	۲,۷۸۱۹	فاقد مطلوبیت
۸	کمک به نیازمندان و محرومان	۴,۶۷	۲,۹۱۳۶	مطلوبیت
۹	مشورت و همفکری	۴,۶۷	۲,۸۱۴۸	فاقد مطلوبیت
۱۰	اطاعت و پیروی از مافوق	۴,۳۳	۲,۸۶۸۳	مطلوبیت بیش از اهمیت
۱۱	وفای به عهد و پیمان	۴,۷۳	۲,۸۲۳۰	فاقد مطلوبیت
۱۲	اصلاح و آبادانی جامعه	۴,۵۳	۳,۰۷۸۲	مطلوبیت بیش از اهمیت
۱۳	ساده زیستی و قناعت	۴,۷۳	۲,۸۳۵۴	فاقد مطلوبیت
۱۴	کار و تلاش (سخت کوشی)	۴,۷۳	۳,۱۸۹۳	مطلوبیت
۱۵	اقامه حق و دفع باطل	۴,۶۳	۲,۷۱۶۰	فاقد مطلوبیت
۱۶	اخلاص در عمل (کار برای خدا)	۴,۷۰	۲,۶۱۷۳	فاقد مطلوبیت
۱۷	خدا محوری در زندگی	۴,۷۰	۲,۶۲۱۴	فاقد مطلوبیت
۱۸	تقوا و پرهیز کاری	۴,۷۰	۲,۶۸۷۲	فاقد مطلوبیت
۱۹	اعتدال و میانه روی	۴,۴۰	۲,۶۵۰۲	کم اهمیت
۲۰	تواضع و فروتنی	۴,۴۷	۲,۶۵۰۲	کم اهمیت
۲۱	عفت و حیا (در کار و زندگی)	۴,۶۳	۲,۸۲۳۰	فاقد مطلوبیت

۲۲	انتقاد پذیری و پرهیز از چاپلوسی دیگران	۴,۶۳	۲,۴۷۳۳	فاقد مطلوبیت
۲۳	مدارا و انعطاف پذیری	۴,۳۳	۲,۶۵۰۲	کم اهمیت
۲۴	سعه صدر	۴,۶۷	۲,۶۹۵۵	فاقد مطلوبیت
۲۵	حسن خلق و خوشرویی	۴,۶۳	۳,۱۷۲۸	مطلوبیت
۲۶	مردم گرایی و مردمی بودن	۴,۶۰	۳,۰۶۱۷	مطلوبیت
۲۷	عدالت محوری (عدالت توزیعی)	۴,۵۳	۲,۷۳۲۵	کم اهمیت
۲۸	حفظ طبیعت و محیط زیست	۳,۸۷	۲,۶۱۷۳	کم اهمیت
۲۹	پرهیز از تجملات و لذت گرایی	۴,۴۳	۲,۷۰۳۷	کم اهمیت
۳۰	بهره گیری از ابزار و روش درست	۴,۳۷	۲,۷۲۸۴	کم اهمیت
۳۱	خدا باوری (عالم محضر خداست)	۴,۷۷	۲,۹۰۹۵	مطلوبیت
۳۲	ایمان به خدا (توحید و معاد)	۴,۸۷	۳,۲۸۸۱	مطلوبیت
۳۳	حسن ظن به خدا (توکل)	۴,۶۷	۳,۰۲۰۶	مطلوبیت
۳۴	معنا داشتن زندگی (هدفمندی زندگی)	۴,۶۰	۳,۱۲۷۶	مطلوبیت
۳۵	امانت دانستن مسئولیت	۴,۶۷	۲,۵۸۸۵	فاقد مطلوبیت
۳۶	حسن ظن به مردم	۴,۴۰	۲,۹۰۹۵	مطلوبیت بیش از اهمیت
۳۷	رعایت کرامت و ارزش انسانها	۴,۷۳	۲,۸۶۴۲	مطلوبیت
۳۸	شناخت آفات دنیا و توجه به آن	۴,۳۷	۲,۶۲۱۴	کم اهمیت
۳۹	زهد و پارسایی	۴,۳۷	۲,۵۶۳۸	کم اهمیت
۴۰	هدف دار دیدن جهان هستی (طبیعت)	۴,۴۷	۳,۰۲۰۶	مطلوبیت بیش از اهمیت

پس از استخراج شاخص‌ها از نهج البلاغه و سیره حضرت علی (ع) و دسته بندی آنها بر طبق ابعاد و مؤلفه‌ها، پرسشنامه تعیین روایی تنظیم گردید و برای قضاوت به نخبگان، صاحب نظران و مدیران عرضه گردید. پرسشنامه براساس سه هدف: ۱- تکمیل و تایید شاخص‌ها، ۲- بررسی اهمیت (وضع مطلوب) هر کدام از شاخص‌ها، ۳- بررسی عملکرد (وضع موجود) هر کدام از شاخص‌ها طراحی گردید.

شاخص‌های: ۱- استقامت و پایداری ۲- انجام فرایض، واجبات و مستحبات ۳- مسئولیت پذیری و وظیفه شناسی ۴- کمک به نیازمندان و محرومان ۵- کار و تلاش ۶- حسن خلق و خوشرویی ۷- مردم گرایی و مردمی بودن ۸- خدا باوری ۹- ایمان به خدا ۱۰- حسن ظن به خدا ۱۱- معنا داشتن زندگی ۱۲- رعایت

کرامت و ارزش انسان‌ها، نیز در منطقه مطلوبیت بوده و قابل قبول می‌باشد. یعنی تداوم این شاخص‌ها و استراتژی توصیه می‌شود و این شاخص‌ها را باید حفظ کرد تا ضعیف نشود.

شاخص‌های ۱- پیشگامی در راه خدا ۲- نظم در کارها و تنظیم وقت ۳- اطاعت و پیروی از مافوق ۴- اصلاح و آبادانی جامعه ۵- حسن ظن به مردم ۶- هدفدار دیدن جهان هستی، نیز در منطقه اتلاف و مطلوبیت بیش از اهمیت بوده و چون توقف در این منطقه باعث اسراف و اتلاف منابع می‌باشد، باید منابعی که در این فعالیت به کار رفته، در جای دیگری به کار رفته تا اثر بخشی بالاتری داشته باشد.

نمودار شماره ۱۰- تحلیل IP شاخص‌های سبک زندگی کارگزاران

شاخص‌های: ۱- اعتدال و میانه روی ۲- تواضع و فروتنی ۳- مدارا و انعطاف پذیری ۴- عدالت محوری ۵- حفظ طبیعت و محیط زیست ۶- پرهیز از تجملات و لذت گرایی ۷- بهره گیری از ابزار و روش درست ۸- شناخت و توجه به آفات دنیا ۹- زهد و پارسایی، در منطقه بی تفاوتی قرار دارد. این منطقه دارای " اولویت پایین " برای رتبه بندی در مسیر استراتژیک است. شاخص‌هایی که در این ربع قرار می‌گیرند نشان از اهمیت و عملکرد پایین از نظر نخبگان می‌باشد.

راهکارها برای ترسیم آینده‌ای بهتر

- ۱- تولید و ترویج فقه سیاسی روز آمد و تلاش برای عملی سازی معارف دین و تبدیل آنها به رفتار در زندگی فردی و اجتماعی کارگزاران.
- ۲- عزم و تلاش نخبگان و اراده و عزم مسئولین، تولید فکر و تدوین و تصویب برنامه‌های اصلاحی.
- ۳- شاخصه‌های سبک زندگی در سیاست گذاری و برنامه ریزی و اقدامات دستگاه‌های حاکمیتی قرار گیرد.
- ۴- برجسته سازی و محور قرار دادن مصادیق سبک زندگی اسلامی در تولیدات و محصولات فرهنگی اعم از دیداری و شنیداری، مجازی و مکتوب، اسباب بازی‌ها و بازی‌های رایانه‌ای، رسانه‌ها و صدا و سیما، منابر و وعظ و خطابه‌ها، تریبون‌ها و سخنرانی‌ها و ...
- ۵- کمرنگ ساختن مبانی غربی و مصادیق مادی سبک زندگی از طریق وسایل ارتباط جمعی.
- ۶- ایجاد تشکل‌های صنفی - سیاسی و سازماندهی مردم در اقشار و صنوف مختلف، مثل مدلی که بسیج دارد.
- ۷- ایجاد زمینه برای نظارت عمومی (امر به معروف) و نظارت حکومتی بر عملکرد و زندگی مسئولین.
- ۸- توجه به روحیه تعاون و کار جمعی و پرهیز از فردگرایی در حکومت و تصمیم گیری‌های اجتماعی.
- ۹- مقابله با نوکیسگان و آقا زاده‌ها، فامیل بازی و رانت‌های خانوادگی که سبب بی اعتمادی مردم است.
- ۱۰- شایسته سالاری و شایسته گزینی و دوری از جناح بازی و باندگرایی و باندبازی در انتصابات.
- ۱۱- توجه به قانون و تلاش در اجرای آن حتی در صورت عدم موافقت.
- ۱۲- کنترل وضع مالی و درآمد مسئولین و اعلام وضع مالی کارگزاران به طور آشکار.
- ۱۳- فضا را به سمت فعالیت آزاد احزاب، مطبوعات، مراکز مردم نهاد و عوامل جامعه مدنی ببریم.
- ۱۴- با پرهیز از شعارگرایی و شعارزدگی مردم سالاری دینی را در عمل اجرا بکنیم.
- ۱۵- ایجاد همدلی، الفت و مودت میان مردم و مسئولین به منظور افزایش سرمایه اجتماعی.

منابع

الف- منابع فارسی

- نهج البلاغه (۱۳۶۶)، ترجمه علینقی فیض الاسلام، تهران: فیض الاسلام، تجدید چاپ.
- آدلر، آلفرد (۱۳۶۱)، روانشناسی فردی. ترجمه حسن زمانی شرفشاهی، تهران: پیشگام.
- آدلر، آلفرد (۱۳۷۹)، شناخت طبیعت انسان از دیدگاه روان شناسی. ترجمه طاهره جواهر ساز، تهران: رشد، چاپ اول.
- استوری، جان (۱۳۸۹)، مطالعات فرهنگی درباره فرهنگ عامه. مترجم حسین پاینده، تهران: آگاه، چاپ دوم.
- الطائی، علی (۱۳۸۲)، بحران هویت قومی در ایران. تهران: نشرشادگان.
- برزگر، ابراهیم (۱۳۸۹)، ساختار فهم اندیشه سیاسی اسلام. دانشگاه امام صادق (ع). فصلنامه دانش سیاسی. سال ششم، شماره دوم.
- بودریار، ژان (۱۳۹۰)، جامعه مصرفی؛ اسطوره‌ها و ساختارها. ترجمه پیروز ایزدی، تهران: ثالث، چاپ سوم.
- بوردیو، پی.یر. (۱۳۹۰)، تمایز؛ نقد اجتماعی قضاوت‌های ذوقی. ترجمه حسن چاوشیان، تهران: ثالث، چاپ اول.
- تامین، ملوین (۱۳۷۳)، جامعه شناسی قشربندی و نابرابری‌های اجتماعی. ترجمه عبدالحسین نیک گهر، تهران: توتیا.
- چنی، دیوید (۱۳۷۶)، سبک زندگی. ترجمه حسن چاوشیان، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- زیمل، گنورگ (۱۳۸۲)، کلان شهر و حیات ذهنی. ترجمه یوسف اباذری، نامه علوم اجتماعی، بهار، شماره سوم.
- رجبی نیا، داود (۱۳۹۱)، اسلام و زیبایی‌های زندگی؛ رویکردی تحلیلی و تربیتی به سبک زندگی. قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، چاپ اول.
- کاشفی، محمد رضا (۱۳۸۷)، تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی. قم: جامعه المصطفی العالمیه.
- کاویانی، محمد (۱۳۹۱)، سبک زندگی اسلامی و ابزار سنجش آن. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چاپ اول.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۷)، پیامدهای مدرنیته. ترجمه محسن ثلاثی، تهران: مرکز.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۷)، سیاست، جامعه شناسی و نظریه اجتماعی. ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
- مطهری، مرتضی (۱۳۷۷)، آشنایی با علوم اسلامی (کلام، عرفان، حکمت عملی)، تهران: صدرا، جلد دوم.

- مطهری، مرتضی (۱۳۷۶)، آشنایی با علوم اسلامی (اصول فقه- فقه) تهران: صدرا، جلد سوم.
- نراقی، ملاحمد (۱۳۷۸)، معراج السعاده، مصحح متن حجه السلام موسوی کلانتری دامغانی: تهران: پیام آزادی، چاپ اول.
- وبلن، تورستین (۱۳۸۳)، نظریه طبقه مرفه. ترجمه فرهنگ ارشاد، تهران: نی.
- هندری، لئوبی و دیگران (۱۳۸۱)، اوقات فراغت و سبک‌های زندگی جوانان. ترجمه مرتضی ملا نظر و فرامرز ککونی دزفولی، تهران: نسل سوم، چاپ اول.

ب- منابع لاتین

- Adler, Alfred (1928), *The Science of Living*. New York: Inc.
- Adler, Alfred (1956), *An Introduction to His Psychology*. London and Tonbridge: Ltd books.
- Ainins, Hisham Nh. (2008), *Applying Importance - Performance Analysis to Information Systems, an Exploratory Case Study*, *J Inf Technol*.
- Angel RJ, Heffeman TW. (2008), *Service Quality in Postgraduate Education*, *J Qual Assur Educ*.
- Brake, M. (1980), *The Sociology of Youth Culture and Youth Subcultures* London Routledge.
- Miles, S. (1998), *Consumerism as a Way of Life*, London, Sage.
- Martilla, JA. James, JC. (1977), *Importance- Performance Analysis*, *J of Marketing*.
- *Oxford Advanced Learners' Dictionary "lifestyle"* (2006), Oxford, Oxford University Press.
- Smith S. Costello C. (2009), *Satisfaction with a Culinary Event Utilizing Importance - Performance Analysis*, *J Vacation Marketing*.
- Tyrrel TJ. Okrant MJ. (2004), *Importance - Performance Analysis, Some Recommendations for an Economic Planning Perspective*, *J Tourism Anal*.
- Weber, Max (1946), *Essays in Sociology*, EDS, H.H. Gerth and C. Wright Mills, New York, Oxford University Press, INC.